

OPRACOWANIA

lektur uzupełniających

TADEUSZ PEIPER

- **MIASTO**
- **ULICA**

Streszczenia i problematyka lektur

Charakterystyki bohaterów

Analizy i interpretacje wierszy

Odpowiedzi na pytania z testów i sprawdzianów

BIOGRAFIA

Żył w latach **1891–1969**, był znanym polskim poetą, eseistą, krytykiem literackim. Założył ważne i opiniotwórcze czasopismo „Zwrotnica”, wokół którego gromadzili się artyści Awangardy Krakowskiej. Określił program awangardy poetyckiej. W czasie II wojny światowej był więziony przez NKWD i wywieziony do ZSRR, powrócił do kraju w 1944 roku.

Miasto

- Rodzaj literacki: **liryka**
- Typ liryki: **liryka opisowa**

Jest to wiersz stanowiący doskonały przykład, jak w praktyce realizowały się w poezji zasady twórcze przyjęte przez poetę. Deklarował on, że twórca powinien być jak rzemieślnik budujący budowlę ze słów, a jego praca musi być zaplanowana i celowa. **Oś jego zainteresowań stanowiła nowoczesność**, współczesna mu dynamicznie rozrastająca się cywilizacja, która była dla poety zjawiskiem budzącym zachwyty; jego fascynacja wyrażała się w ideowym hasle 3 x M – „miasto, masa, maszyna”. W przypadku wiersza *Miasto* już sam jego tytuł i temat są realizacją jednej części tego postulatu. Utwór opisuje **miasto jako swego rodzaju konstrukcję przemocowaną do ziemi** (*wyśrubowało się w ziemię*), **stworzoną wysiłkiem i ciężką pracą rąk ludzi** wytrwale realizujących swój cel (*pięściami walczącego marzenia*). Mieszkańcy czują się w nim dobrze, **miasto jest dla nich przestrzenią opiekuńczą**, domową, a jednocześnie są z nim połączeni, stanowią wspólnie działający, zjednoczony organizm (*człowiek (...) zamieszkał w swojej własnej dłoni*). Nad miastem rozciąga się niebo, określone jako *karta tytułowa zaginionej książki*. Taka metafora kieruje odbiorcę w stronę znaczeń metafizycznych, transcendentnych – niebo to nie tylko pusta kosmiczna przestrzeń, ale także **symbol treści naddanych towarzyszących ludzkiemu ziemskiemu życiu**, które pozostają trwałe i niezmiennie, nawet jeśli człowiek o nich nie pamięta (dlatego owa książka jest „zaginiona” – być może pogrążeni w twórczej, materialnej pracy ludzie na co dzień o tych transcendentnych wartościach nie pamiętają i nie myślą).

Tekst napisany jest **wierszem wolnym, nie ma w nim rymów**. Jest krótki, składa się zaledwie z siedmiu wersów różnej długości. Najważniejsze z nich zawierają tylko jedno słowo, przez co podkreślone jest znaczenie tych słów – są to wyrazy *człowiek* i *niebo*. Kontrastują one ze sobą **dwie przeciwstawne płaszczyzny – ziemską, materialną i podniebną, metafizyczną**. Dzięki nagromadzeniu metafor wiersz jest niezwykle plastyczny i nacechowany głębszymi sensami, mimo formy charakteryzującej się oszczędnością wyrazu.

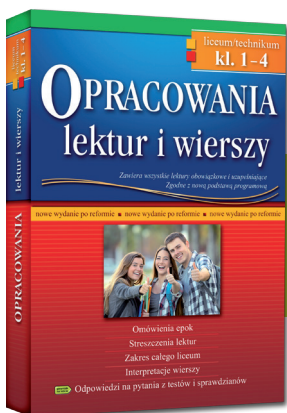
Ulica

- Rodzaj literacki: **liryka**
- Typ liryki: **liryka opisowa**

Ten krótki, zaledwie ośmiowersowy utwór jest **opisem miejskiej ulicy**. Jest ona przedstawiona bardzo prosto, oszczędnie, w sposób, który kieruje wyobraźnię czytelnika przede wszystkim ku **formom geometrycznym**, z jakich składa się otaczająca go rzeczywistość. Ulica to zatem *dwa prostokąty z cegły na prostokącie z betonu*. Podmiot liryczny dostrzega też, że miasto rośnie w górę, ulica pełna jest wysokich, sięgających w niebo budynków; określa

ten widok słowami *hymn pionu* – **widok miasta jest więc czymś, co wprawia go w dumę**, nowoczesność to powód do zachwytu, który można wyrazić hymnem, czyli pieśnią pochwalną. Światło dnia pada z góry na ulicę (*przez roгатkę z dachów*), rozświetlając ciemne miejsca. Kolejnym elementem ulicy jest jadący tramwaj, głośny i hałaśliwy, porównany do pawia z blachy; **paw to symbol piękna**, zatem podmiot liryczny postrzega **tramwaj jako element rzeczywistości, mający funkcję estetyczną**. Warto zwrócić uwagę, że ten tramwaj-paw jest także próżny – czyli wie o swojej urodzie i o tym, że jest podziwiany. Widocznemu na niebie słońcu odebrane zostają wszelkie możliwe sensy przenośne, gdyż jest ono określone jako *tylko benzyna lub para* (albo może patrzący na nie ludzie widzą je przez unoszące się w powietrzu opary spalin?). Również człowiek przedstawiony jest w sposób, który **pozornie sprowadza istotę ludzką do czystego biologizmu** – jest bowiem stworzony z węgla; jednak człowiek to *ptak z węgla* – a zatem w tej metaforze odbija się **dwoistość ludzkiej natury** jako składającej się z nierozzerwalnego połączenia materii (węgiel) z duchowością (ptak – symbol wolności, marzeń, nieskrępowanego ducha, poezji).

Utwór jest napisany **wierszem białym, nie ma w nim rymów**. Wersy są różnej długości. W opisie tramwaju możemy znaleźć **neologizm** – *rozgęglać*, który oddaje jednocześnie głos wydawany przez ptaka oraz mechaniczny brzęk jadącego tramwaju. Zwraca uwagę ciekawy zabieg zastosowany w dwóch ostatnich wersach – **pojawia się w nich znak równości, który jest znakiem matematycznym**. Jest to nawiązanie do „geometrycznej” metafory użytej w drugim wersie, a poprzez powrót do takiego odniesienia możemy mówić o **niedosłownej klamrze kompozycyjnej**, otwierającej i zamykającej wiersz.

Lektury obowiązkowe znajdziesz w książce
Opracowania lektur i wierszy – liceum/technikum klasy 1–4!

Kup na www.greg.pl

Autorzy:

Zespół redakcyjny Wydawnictwa GREG

Wykorzystano materiały: Katarzyny Cwiękały, Katarzyny Dudy-Kapturek, Anny Marzec, Anny Popławskiej, Dariusza Pietrzyka, Wojciecha Rzehaka, Doroty Stopki, Barbary Włodarczyk

Korekta i redakcja:

Agnieszka Antosiewicz, Katarzyna Curyło, Karolina Rymut-Kościelniak, Agata Tondera, Maria Zagnińska

© Copyright by Wydawnictwo „GREG”

31-979 Kraków, ul. Klasztorna 2B

tel. 12 680-15-50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy **GREG**® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Znak słowno-graficzny **Pewniak na teście**® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa „GREG”. Dotyczy to także przenoszenia danych do systemów komputerowych, wykonywania fotokopii i mikrofilmów.

Wykorzystano zdjęcia:

Giovanni Boccaccio – Cornelis van Dalen the Younger/Tiziano Vecellio/artgallery.yale.edu/collections/objects/35778/
Public Domain; Mikołaj Rej – Jan Gwalbert Olszewski/Domena Publiczna; Ignacy Krasicki – Antoni Oleszczyński/Dzieła
Krasickiego/Domena Publiczna; Julian Ursyn Niemcewicz – Antoni Brodowski/www.pinakoteka.zaszcianek.pl/Domena
Publiczna; Stanisław Staszic – Władysław Barwicki/Domena Publiczna; Stanisław Trembecki – Jan Chrzyciel Lampi/
www.christies.com/Domena Publiczna; Adam Mickiewicz – Culture.pl/Gallica/Domena Publiczna; Juliusz Słowacki –
James Hopwood/www.polona.pl/Domena Publiczna; Maria Konopnicka – Leopold Bude/Polona.pl/Domena Publiczna;
Eliza Orzeszkowa – Władysław Podkowiński/archiv.ucl.cas.cz/Domena Publiczna; Henryk Sienkiewicz – Domena
Publiczna; Joseph Conrad – George Charles Beresford/Domena Publiczna; Jarosław Iwaszkiewicz – Domena Publiczna;
Witold Pilecki – Domena Publiczna; Friedrich HYPERLINK „https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Paintings_by_
Friedrich_D%C3%BCrennatt”Dürrenmatt – Elke Wetzig/CC BY-SA 3.0/Wikimedia Commons; Stanisław Grochowiak –
CAF/Sokołowski/Trybuna Robotnicza/Domena publiczna; Julia Hartwig – Mariusz Kubik/CC BY 3.0/Wikimedia Commons;
Edward Stachura – Domena Publiczna; Ryszard Krynicki – Mariusz Kubik/CC BY 3.0/Wikimedia Commons; Adam
Zagajewski – Frankie Fouganthin/CC BY-SA 4.0/Wikimedia Commons.

Layout i skład:

Pracownia Słowa

Okładka:

Pracownia Słowa